

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE
„ISIDOR TODORAN”

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**Misiune și unitate în scrierile Bisericii Ortodoxe,
Bisericii Romano-Catolice,
Consiliului Ecumenic al Bisericilor și mișcărilor
evangelicale**

Coordonator științific:

Preot prof. univ. dr. VALER BEL

Referent:

Preot drd. MARIUS FLORESCU

CLUJ-NAPOCA

2013

CUPRINS

INTRODUCERE	7
Motivațiile	10
Relevanța studiului	12
Cine sunt interlocutorii?	13
Delimitarea perioadei	15
Organizarea studiului	17
I. MISIUNE ȘI UNITATE DIN PERSPECTIVĂ ORTODOXĂ	18
Considerații introductive	18
1.Consultațiile inter-ortodoxe cu privire la misiunea Bisericii	19
2.Biserica Ortodoxă și căutarea unității creștinilor	33
3.Pregătirea Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei	28
<i>3a. Temele Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei, în dezbateri teologice</i>	45
<i>3.b. Comentarii teologice non-ortodoxe asupra temelor Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei</i>	49
<i>3.c. Contribuția dezbaterilor Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei la dezvoltarea temelor despre misiunea Bisericii și căutarea unității creștinilor</i>	52
II. MISIUNEA ȘI UNITATEA DEFINITE ÎN CADRUL MIȘCĂRII DE AGGIORNAMENTO DIN BISERICA ROMANO-CATOLICĂ	56
Considerații introductive	56
1. Convocarea Conciliului II Vatican	59
2. Misiunea, preocupare centrală a Bisericii	61
2.a. Constituția dogmatică <i>Lumen Gentium</i>	62

2.a.1. Definiția misiunii	63
2.a.2. Originea mandatului misionar	64
2.a.3. Biserica, garant al mântuirii	65
2.a.4. Dimensiunea mântuirii	68
2.a.5. Perspectiva eshatologică	70
2.b. Decretul <i>Ad Gentes divinitus</i>	72
2.b.1. Biserica și misiunea	73
2.b.2. Definiția misiunii	76
2.b.3. Originea mandatului misionar	77
2.b.4. Misiune și unitate	78
2.b.5. Percepția asupra mântuirii	79
2.b.6. Perspectiva eshatologică	80
2.c. Decretul <i>Apostolicam Actuositatem</i>	81
2.c.1. Definiția apostolatului	82
2.c.2. Teologia mântuirii	83
2.d. Constituția pastorală <i>Gaudium et Spes</i>	85
2.d.1. Omul, <i>imago Dei</i>	86
2.d.2. Idealul omului: <i>Hristos, Omul desăvârșit</i>	87
2.d.3. Biserica în lumea contemporană	89
2.d.4. Comentarii ortodoxe la constituția <i>Gaudium et Spes</i>	90
3. Spre o nouă teologie a misiunii	91
3.a. Problema definiției: ce este misiunea?	91
3.b. Mandatul misionar: originea misiunii	93
3.c. Ecumenismul și misiunea: o relaționare posibilă?	94
3.d. Înțelegerea mântuirii, prin prisma misiunii creștine	95
3.e. Perspectiva eshatologică	97
4. Ecclesiologia Conciliului II Vatican și implicațiile asupra misiunii ...	99

4.a. <i>Constantele teologice</i>	101
4.a.1. <i>Antropologia</i>	101
4.a.2. <i>Hristologia</i>	103
4.a.3. <i>Eclesiologia</i>	104
III. ÎNTRUNIRI ȘI DEZBATERI CU PRIVIRE LA MISIUNE ȘI EVANGHELIZARE, ÎN CADRUL CONSILIULUI ECUMENIC AL BISERICILOR	108
1. Înființarea Consiliului Ecumenic al Bisericilor	108
2. Misiunea, definită ca „Missio Dei” – Willingen (1952)	110
3. A doua Adunare generală a C.E.B. – Evanston (1954)	113
4. Misiunea și evanghelizarea, componente ale Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Ghana (1958)	115
5. A treia Adunare generală a C.E.B. – New Delhi (1961): Misiunea, preocupare fundamentală pentru unitatea Bisericii	118
5.a. <i>Analiza dezbaterilor teologice</i>	122
5.b. <i>Sinteză teologică a Adunării generale de la New Delhi</i>	126
6. Mexico City (1963): Misiunea și evanghelizarea în atenția Bisericilor și a lumii	128
7. Mărturie comună versus prozelitism. Întrunirea teologică bilaterală dintre Biserica Romano-Catolică și Consiliul Ecumenic al Bisericilor	133
8. Biserica în căutarea de noi structuri misionare	134
8.a. <i>„Biserica pentru ceilalți”</i>	136
8.b. <i>Analiza raportului final</i>	137
9. Adunarea generală a C.E.B. de la Uppsala (1968) și preocuparea pentru reînnoirea misiunii	138
9.a. <i>Contextul general</i>	138

9.b. <i>Analiza lucrărilor pe secțiuni</i>	141
9.c. <i>Analiza particulară a secțiunii a II-a: reînnoirea misiunii</i> ...	143
10. Conferința misionară de la Bangkok (1973) și dezbaterile cu privire la mântuire	146
10.a. <i>Pregătirile Conferinței de la Bangkok</i>	146
10.b. <i>Analiza lucrărilor pe secțiuni</i>	148
10.c. <i>Critici aduse Conferinței de la Bangkok</i>	152
11. Către o teologie ecumenică a misiunii ?	153
11.a. <i>Rolul lui Missio Dei în evoluția gândirii misionare</i>	154
11.b. <i>Dezvoltarea teologică asupra hristologiei</i>	157
11.c. <i>Raportul dintre misiune și umanism</i>	159
11.d. <i>Încotro se îndreaptă misiunea?</i>	162
IV. EVOLUȚIA GÂNDIRII TEOLOGICE MISIONARE, LA MIȘCĂRILE EVANGHELICALE	164
Originile mișcărilor evanghelice	164
1. Congresul de la Wheaton, Illinois (1966)	169
1.a. <i>Originile mandatului misionar</i>	170
1.b. <i>Definiția misiunii</i>	171
2. Provocări pentru misiune	173
2.a. <i>Sincretismul</i>	173
2.b. <i>Universalitatea mântuirii</i>	174
2.c. <i>Preocuparea pentru unitatea creștinilor</i>	175
3. Congresul de la Berlin (1966)	177
4. Congresul de la Lausanne (1974)	182
4.a. <i>Spre o redefinire a misiunii</i>	184
4.b. <i>Redescoperirea ecleziologiei</i>	189
4.c. <i>Eshatologie și mântuire</i>	192

Evoluția gândirii teologice evanghelice	193
MISIUNE ȘI UNITATE - CONVERGENȚE ȘI DIVERGENȚE	198
1.Dezvoltarea concepției misionare la interlocutorii studiați	198
2.Fundamentele teologice cu privire la misiune	199
<i>2.a. Perspective cu privire la relația dintre Biserică și misiune</i>	202
<i>2.b. Împărăția lui Dumnezeu și Biserica</i>	207
<i>2.c. Teologia trinitară</i>	209
<i>2.d. Teologia despre Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat</i>	214
<i>2.e. Misiunea și eshatologia</i>	216
<i>2.f. Antropologia și soteriologia. Implicații misionare</i>	218
<i>2.g. Problema interpretării Sfintei Scripturi</i>	220
3.Opinii teologice interconfesionale cu privire la unitatea creștinilor	224
4.Mărturie comună? Posibilități și limite	232
<i>4.a. Responsabilitate misionară: evanghelizare sau prozelitism?</i>	232
<i>4.b. Angajamentul social</i>	239
CONCLUZII	243
BIBLIOGRAFIE	246

Cuvinte cheie

- **Misiune**
- **Unitate**
- **Ecumenism**
- **Ortodoxie**
- **Catolicism**
- **Evangelicali**

Rezumatul lucrării

Împlinirea în anul 2010 a 100 de ani de la prima conferință misionară este un bun prilej și pentru Teologia ortodoxă de a realiza o analiză asupra modului în care a evoluat și a fost definită misiunea Bisericii, privită interconfesional. Acesta a fost de altfel și apelul conferinței misionare de la Edinburgh - Scoția (2010), către toate Bisericile membre și denominațiunile creștine, de a realiza o analiză profundă asupra misiunii și evanghelizării de până acum, așa încât, conferințele misionare care vor urma, să țină seama de observațiile și propunerile făcute. Întrebarea pe care am reținut-o este aceasta: pot spera Bisericile și denominațiunile creștine la o mărturie misionară comună în viitor, având în vedere fundamentele teologice proprii și practica misionară de până acum? Și pornind de aici: poate constitui această mărturie un prim pas pe calea spre restabilirea deplinei comuniuni de credință?

Luând în considerare participarea activă a Bisericii Ortodoxe Române la majoritatea conferințelor inter-creștine dedicate misiunii, se cuvenea ca valoroase referințe, observații și sugestii ale unor teologi români care, fie au luat parte la redactarea documentelor referitoare la misiune, fie au scris pe tema misiunii din punct de vedere ortodox sau interconfesional, rezultând de aici articole și lucrări deosebit de valoroase, să fie abordate într-un studiu cu privire la misiune și unitate.

Prin urmare, studiul de față intitulat **Misiune și unitate în scrierile Bisericii Ortodoxe, Bisericii Romano-Catolice, Consiliului Ecumenic al Bisericilor și mișcărilor evanghelice**, urmărește evoluția gândirii misionare din perspectiva Bisericii Ortodoxe, Bisericii Romano-Catolice, Consiliului Ecumenic al Bisericilor și mișcărilor evanghelice, pentru a putea cuprinde întreg spectrul creștin, ținând cont de procentul majoritar al protestanților în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Perioada de timp aleasă este cea a anilor '70, în cuprinsul căreia s-a observat la toți interlocutorii studiați o accentuare a preocupărilor cu privire la misiune și unitate. În perioada amintită temele respective se vor regăsi frecvent pe agenda discuțiilor din interiorul Bisericilor, forurilor și mișcărilor din cadrul studiului.

În primul capitol, după cum e firesc, vom aborda preocupările Bisericii Ortodoxe cu privire la misiune și la unitatea creștinilor, sub titlul *Misiunea și unitatea, din*

perspectivă ortodoxă. Cele mai valoroase idei misionare reies aici din cadrele Conferințelor inter-ortodoxe cu privire la misiune, organizate sub egida Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Acestea sunt cuprinse în subcapitolul *Consultațiile inter-ortodoxe cu privire la misiunea Bisericii.* Nu au fost uitate nici preocupările mai vechi sau mai noi cu referire la căutarea unității creștinilor, cuprinse în subcapitolul intitulat *Biserica Ortodoxă și căutarea unității creștinilor*, dar nici pregătirile intense pe atunci ale Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei, care sunt dezvoltate în următoarele subcapitole: *Temele Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei*, în dezbateri teologice, *Comentarii teologice non-ortodoxe asupra temelor Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei* și *Contribuția dezbaterilor Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei la dezvoltarea temelor despre misiunea Bisericii și căutarea unității creștinilor.*

Din perspectiva Bisericii Romano-Catolice, anii respectivi sunt marcați de cunoscutul „aggiornamento”, care nu numai că a influențat viața bisericească catolică, ci a și descoperit noi valențe cu privire la misiunea Bisericii. Capitolul se intitulează ***Misiunea și unitatea defninite în cadrul mișcării de aggiornamento din Biserica Romano-Catolică.*** Aici au fost dezbătute cadrele convocării Conciliului II Vatican și unele dintre documentele care au fost emise de acest for important de decizie și dezbateri din cadrul Bisericii Romano-Catolice: constituția dogmatică *Lumen Gentium*, decretul *Ad Gentes divinitus*, decretul *Apostolicam Actuositatem*, constituția pastorală *Gaudium et Spes*. De asemenea au fost studiate și aspecte privind eclesiologia Conciliului Vatican II și implicațiile cu privire la misiune.

Urmează capitolul ***Întrunirile și dezbaterile cu privire la misiune și evanghelizare în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor***, for care a organizat câteva conferințe misionare internaționale, cum ar fi cele din Mexico City și Bangkok. Nu mai puțin importante sunt Adunările generale (Amsterdam, Evanston, New Delhi și Uppsala) din aceeași perioadă, care au avut o puternică orientare misionară, datorită spiritului vremii și influenței Bisericilor Ortodoxe, care au devenit în această perioadă membre ale C.E.B.

Mișcările evanghelice sunt în zilele noastre mai greu de cuprins într-o definiție exactă, însă în anii '70 erau puternic vizibile în spectrul larg al creștinismului, sub influența unor predicatori celebri precum Billy Graham din Statele Unite ale Americii. În

organizarea sa au avut loc primele congrese ale evanghelicilor, la Wheaton (1966), la Berlin (1966) și la Laussane (1974), unde se înregistrează un progres gradual al gândirii teologice cu privire la Biserică și la misiune. Acest capitol se intitulează ***Evoluția gândirii teologice misionare, la mișcările evanghelice.***

Capitolul următor, ***Misiune și unitate – convergențe și divergențe***, unul de sinteză, încearcă mai întâi o retrospectivă cu privire la *Dezvoltarea concepției misionare la interlocutorii studiați*, apoi analizează o privire comparativă între fundamentele teologice ale interlocutorilor, cu privire la unele teme cum ar fi: *Relația dintre Biserică și misiune, Împărăția lui Dumnezeu și Biserica, teologia trinitară, teologia despre Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat, Misiunea și eshatologia, antropologia și soteriologia și problema interpretării Sfintei Scripturi*. Urmează *opinii teologice interconfesionale cu privire la unitatea creștinilor* și subcapitolul intitulat *Mărturie comună? Posibilități și limite*, care abordează problematica prozelitismului, ca și contra-mărturie, dar și pe cea a unui angajament social, ca posibilitate de mărturie comună.

Concluziile încheie studiul de față, arătând că din perspectiva studiului nu este posibil deocamdată să ajungem la o mărturie comună prin intermediul misiunii care, în fond, este imperativul cel mai esențial transmis de Mântuitorul Iisus Hristos chiar înaintea înălțării Sale la cer. Iar referitor la cel de al doilea aspect al temei, cel al unității, chiar dacă am ajunge la posibilitatea de a face misiune comună, până la împărtășirea din același potir este necesară mărturisirea aceleași învățăături de credință, potrivit învățaturii Bisericii Ortodoxe. De aceea, reînțoarcerea la tradiția și la practica misionară a Bisericii nedespărțite este o condiție nu numai pentru a da o mărturie comună lumii, dar și pentru a face pași mai consistenți spre împărtășirea din același potir euharistic.

Bibliografie

Ediții ale Sfintei Scripturi

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ed. Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, versiunea redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneli
2. *Noul Testament cu Psalmii*, Ed. Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002

Izvoare

1. *** *European seminar on the role and the place of the Bible in the liturgical and spiritual life of the Orthodox Church, Prague, September, 12-18, 1977*, WCC Archives, no. 2342, paper 9, p. 385
2. *** *Minutes on Easter Consultation, 16-20 March 1970*, în Arhiva Centrului ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy-Elveția, fără cotă.
3. *** *Minutes of the first Panorthodox Presynodal Conference, 21-28 November 1976*, în Arhiva Centrului ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy-Elveția, fără cotă).
4. *** *Minutes of the Joint Comission of the Orthodox Theologians, 22th December 1973*, în Arhiva Centrului ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy-Elveția, fără cotă.
5. *** *Minutes on Easter Consultation, 16-20 March 1970*, în Arhiva Centrului ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy-Elveția, fără cotă.
6. *** *Orthodox Consultation on the place of the monastic life within the witness of the Church today, Amba Bishoy Monastery, Egypt, Aprilie 30- May 5, 1979*, WCC Archives, no. 2345, paper 13, p. 1
7. *** *Patriarchal letter nr. 273 / 30.04.1972*, Arhiva Centrului ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy – Elveția, fără cotă.
8. *** *Preaching and Teaching the Christian Faith Today, Monastery of Zica, Yugoslavia, September 20-25, 1980*, WCC Archives, no. 2389, paper 14, p. 3

9. *** *Report of the Orthodox Consultation on Confessing Christ through liturgical life of the Church Today, Ecimiadzine, Armenia, September 16-21, 1975*, WCC Archives, no. 2345, paper 6,
10. *** *Reports of the Preparative Interorthodox Committee, 16-28 July 1971*, Arhiva Centrului ortodox al Patriarhiei Ecumenice, Chambesy-Geneva, fără cotă.
11. „Synodica”, vol. I, Office of the Preparation of the Holy Synod of the Orthodox Church, Chambesy – Geneva, 1972
12. „Synodica”, vol. II, Office of the Preparation of the Holy Synod of the Orthodox Church, Chambesy – Geneva, 1972
13. „Synodica”, vol. III, Office of the Preparation of the Holy Synod of the Orthodox Church, Chambesy - Geneva, 1973
14. KARMIRIS, Ioannis, *Letter concerning the future Holy and Great Synod of the Orthodoxy*, în Arhiva Centrului ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy-Elveția, fără cotă.
15. STĂNILOAE, Dumitru, *Memorandum cu privire la întrunirea Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei, 10 ianuarie 1973*, Arhiva Centrului ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy-Elveția, fără cotă

Dicționare și enciclopedii

1. *** *Dictionnaire oecumenique de missiologie. Cent mots pour la mission*, Les Editions du Cerf, Paris, Labor et Fides, Geneve, Yaounde, 2003
2. *** *Dictionary of the Ecumenical Movement*, WCC Publications, Geneva, 2002
3. KINNAMON, Michael; COPE, Brian, *The Ecumenical Movement, An Anthology of Key Texts and Voices*, WCC Publications, Geneva, 1997

Lucrări de specialitate

1. *** *Ainsi, Dressons des Signes... Les quarante premieres annes du Conseil oecumenique des Eglises*, WCC Publications, Geneva, 1988
2. *** *Annual Review 2012*, WCC Publications, Geneva, 2013
3. *** *Biserica în misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar*, Editura Institutului biblic și de misiune ortodoxă, București, 2005

4. *** *Catehismul Bisericii Romano-Catolice*, Arhiepiscopia Romano-Catolică de București, 1992
5. *** *Christian Witness, Proselytism and Religious Liberty in the Settings of the WCC, în Evanston to New Delhi 1954-1961*, WCC Press, 1961
6. *** *Concile oecumenique Vatican II. Jean XXIII/Paul VI, Discours au Concile*, vol 6, Paris, Centurion, 1966
7. *** *Concile oecumenique Vatican II. L'Eglise dans le monde, l'apostolat de laics, la liberte religieuse*, Centurion, Paris, 1966
8. *** *Consensus oecumenique et difference fondamentale*, Paris, Centurion, 1982
9. *** *Concile oecumenique Vatican II. Constitutions, decrets, declarations, messages*, Paris, Centurion, 1967
10. *** Conseil International des Missions. Rapport présenté à la dernière assemblée du Conseil International des Missions et à la troisième assemblée du COE. - Nouvelle Delhi 1961, *Lausanne, WCC Publications, 1961*
11. *** *Conference mondiale Eglise et Societe. Rapport officiel Geneve 12-16 juillet 1966*, Geneve, COE, 1966
12. *** *Confessing the Truth in Asia Today: EACC Statement*, Redfern, UK, Epworth, 1967
13. *** *Crucial Issues in Missions Today*, Paulist-Eerdmans New York, Grand Rapids, 1974
14. *** *Evanston-New Delhi 1954-1961. Rapport du Comite Central a la troisieme Assemblee du C.O.E.*, WCC Publication, Geneva, 1961
15. *** *Historical Background, Laussane Committee on World Evangelization*, Billy Graham Center, Wheaton
16. *** *L'esperance chretienne dans le monde aujourd'hui, Evanston, 1954*, Paris-Neuchatel, Delachaux et Niestle, 1955
17. *** *La mission de l'Eglise dans le monde*, Vevey, Editions des Groupes missionnaires, 1968, p. 98
18. *** *Le defi du proselytisme et l'appel au temoignage commun*, Geneve, COE, 1995

19. *** *Minutes of the Assembly of the I.C.M. in Ghana. Dec. 28 1957-Jan. 8 1958*, London, IMC, 1958
20. *** *Minutes of the Joint IFMA-EFMA Sub-Committee of the Congress on the Church's World Mission, held at the IFMA Headquarters, Ridgefield Park, New Jersey, September 16, 1964*, Billy Graham Eds., Wheaton Illinois, 1968
21. *** *Minutes of the Assembly of the International Missionary Council, Nov. 17-18 1961 and the first meeting of the Commission on World Mission and Evangelism of the WCC, Dec 7-8 1961 at New Delhi*, New York, London, Geneva, Commission on World Mission and Evangelization
22. *** *Mission Theology 1948-1975. Years of Worldwide creative tension. Ecumenical, Evangelical and Roman-Catholic*, William Carey Library, Pasadena, 1979
23. *** *Nouvelle-Delhi - Upsal 1961-68. Rapport du Comité Central à la Quatrième Assemblée du Conseil oecuménique des Eglises, Genève, COE, 1968*
24. *** *Orthodox Witness in the Mexico City Conference*, WCC Publications, Geneva, 1966
25. *** *Sainte Eglise. Etudes et approches ecclesiologique*, Paris, Ed. de Cerf, 1963
26. *** *The Unam Sanctam. Points de vue de theologiens protestants*, Paris, Cerf, 1967
27. *** *The missionary obligation of the Church: Willingen, Germany, July 5-17, 1952*, London; Edinburgh House
28. *** *The New Delhi Report. The Third Assembly of the WCC. 1961*, London, SCM, 1962
29. *** *The Good News of the Kingdom. Mission Theology for the Third millennium*, Eds. Maryknoll NY, Orbis Press, 1993
30. *** *The Church for Others and the Church for the World: A Quest for Structures for Missionary Congregations*, Geneva, WCC Publications, 1968
31. *** *The Conciliar Evangelical Debate: the crucial documents, 1964-1976*, Ed. Pasadena, William Carey Library, 1977
32. *** *The Holy Spirit and the Catholicity of the Church*, „The Ecumenical Review”, vol. XXI, no. 2, April 1969

33. *** *The Encyclopedia of Catholicism*, San Francisco, Harper Collins ed., 1995
34. *** *Trois perspectives sur la mission. Matériel préparatoire pour la conférence du COE sur la mission et l'évangélisation, San Antonio, Texas, 22 mai – 1er juin 1986*, Commission de mission et d'évangélisation du COE, Genève, COE, 1986
35. *** *Towards the Great Council. Introductory reports of the Interorthodox Commission, in preparation for the next Great and Holy Council of the Orthodox Church*, London SPCL, 1972
36. *** *Un seul monde, un seul Evangile, un seul devoir. Congrès mondial sur l'Évangélisation*, Genève, Labor et Fides, 1967
37. *** *Vers un témoignage commun. Un appel à établir des relations responsables dans la mission et à renoncer au prosélytisme*. Document recommandé aux Églises par le Comité central du COE, Genève, 1997
38. *** *Vraie et fausse réforme dans l'Église*, Paris, 1950
39. *** *Witness in six continents*, London, Edinburgh House, 1964
40. *** *Work book for the Assembly committees prepared for the Third Assembly of the WCC*, Geneva
41. ABBOT, W., *The Documents of Vatican II*, Ed. America Press, 1966
42. ANASTASIE, Arhiepiscop al Albaniei, *Misiune pe urmele lui Hristos*, Editura Andreiana, Sibiu, 2013
43. ANDERSEN, Wilhelm, *Towards a Theology of Mission*, London, SCM, 1955
44. ANDERSON & COOTE, Eds, *Mission Legacies*, Maryknoll, New York, Orbis, 1994
45. ALBERIGO, G.; JOSSUA G.P., *La réception de Vatican II*, Ed Cerf, Paris, 1985
46. ALBERIGO, G., *History of Vatican II, vol. 2*, Maryknoll, New York, Orbis, 1995
47. ATEEK, N.S., *Justice and Only Justice: A Theology of Liberation*, Maryknoll, New York, Orbis, 1989

48. BARAUNA, George, *L'Eglise dans le monde de ce temps. Etudes et commentaries*, tome II, Ed. Bruges, Desclee de Brouwer, 1968
49. BARAUNA, George; CONGAR, Yves, *L'Eglise de Vatican II. Etudes autour de la Constitution conciliaire sur l'Eglise*, tome II, Ed. Cerf, 1966, Paris
50. BARTH, Karl, *L'humanite de Dieu*, Geneve, Labor et Fides, 1956
51. BARRET, David et REAPSOME, James, *Seven hundred plans to evangelize the world, Birmingham, Alabama, LCWE-New Hope, 1988*
52. BEINERT, W. and SCHUSSLER, F., *Handbook of Catholic Theology*, New York, Crossroad, 1995
53. BEYERHAUS, Peter, *Bangkok 73, The beginning or end of world mission?*, Grand Rapids, Zondervan, 1973
54. BEYERHAUS, Peter, *Bangkok 73 – Anfang oder Ende der Weltmission? Ein Gruppendynamisches Experiment*, Bad Liebenzell, 1973
55. BEL, Valer, pr. prof. dr., *Misiune, parohie, pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2006
56. BEL, Valer, pr. prof. dr., *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004
57. BEL, Valer, *Teologie și Biserică*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008
58. BEL, Valer, *Unitatea Bisericii în teologia contemporană. Studiu interconfesional-ecumenic*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2003
59. BEST, T., GRANBERG - MICHAELSON, Eds., *Koinonia and justice, peace and creation: Costly Unity. Presentation from the World Council of Churches, Consultation in Ronde, Denmark, February 1993*, Geneva, WCC, 1993
60. BEST, T. F. and GASSMANN, Gunther, Eds., *On the way to Fuller Koinonia*, Geneva, WCC, 1994
61. BIRMELE, Andre, *La communion ecclesiale. Progres oecumenique et enjeux methodologiques*, Paris/Geneve, Cerf/Labor et Fides, 2000
62. BLAUW, J., *The Missionary Nature of the Church*, London, Lutterworth Press, 1962

63. BOBRINSKOY, Boris, preot, profesor, *Taina Preasfintei Treimi*, Ed. I, Ed. du Cerf, Paris, 1981; Editura Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005
64. BOYACK, Kormick, *Catholic Evangelisation Today*, Ed. Paulist Press, NY, 1987
65. BOOF, L., *Ecclesiogenesis*, Maryknoll, New York, Orbis, 1986
66. BOSCH, J., *Points de vue de theologiens protestants*, Paris, Cerf, 1967
67. BOSCH, David, *Transforming Mission. Paradigm Shifts in the Theology of Mission*, Orbis Press, Maryknoll NY, 1991
68. BOSCH, David, *Witness to the World. The Christian Mission in Theological Perspective*, London, Marshall, Morgan Scott, 1980
69. BRATEEN, C.E.; JENSON, R.W., Eds., *Church Unity and the Papal Office: An Ecumenical Dialogue on John Paul IIs Encyclical „Ut Unum Sint”*, Grand Rapids, MI, Eerdmans, 2001
70. BRECK, John, preotul, prof., *Puterea Cuvântului în Biserica dreptmăritoare*, Ed. I, Paris, 1981; Ed. Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999
71. BRECK, John, preot, prof. dr., *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2003
72. BRIA, Ion, pr. prof. dr., *Credința pe care o mărturisim*, Editura Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987
73. BRIA, Ion, *Destinul Ortodoxiei*, Editura Institutului biblic și de misiune ortodoxă, București, 1989
74. BRIA, Ion, pr. prof. dr., *Dicționar de Teologie ortodoxă*, Ed. Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981
75. BRIA, Ion, *Go Forth in Peace: Orthodox perspectives on Mission*, WCC Publications, Geneva, 1986
76. BRIA, Ion, *Liturghia după Liturghie. O tipologie a misiunii apostolice și mărturiei creștine azi*, Ed. Athena, București, 1996
77. BRIA, Ion, *Teologia dogmatică și ecumenică, (II)*, Editura Andreiana, Sibiu, 2009

78. BRIA, Ion, *The sense of Ecumenical Tradition. The Ecumenical witness from an Orthodox perspective*, WCC Publications, Geneva, 1996
79. BRIA, Ion, pr. prof. dr., *Tratat de Teologie dogmatică și ecumenică (I)*, Editura Andreiana, Sibiu, 2003
80. BRIA, Ion, pr. prof. dr., *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică (II)*, Editura Andreiana, Sibiu, 2009
81. BUNGE, Gabriel, ieromonah, *Icoana Sfintei Treimi a Cuviosului Andrei Rubliov sau „Celălalt Paraclit”*, Editura Deisis, Sibiu, 1996
82. CASALIS, M., HOLLENWEGER, W., KELLER, P., *Vers une Eglise pour les autres. A la recherché de structures pour des communautés missionnaires*, Eds. Geneve, Labor et Fides, 1966
83. CARL, Henry, STANLEY, Mooneyham, Eds., *One Race, One Gospel, One Task, World Congress on Evangelism, Berlin 1966, Official reference volumes, Papers and reports*, Minneapolis, World Wide Publications, 1967
84. CASTRO, Emilio, *Freedom in Mission: The perspective of the kingdom of God. An ecumenical enquiry*, Geneva, WCC Publications, 1985
85. CHIRILĂ, Pavel, conf. univ. dr.; VALICĂ, Mihai, pr. drd. și BĂNDOIU, Andreea, asis. soc. mrd., *Introducere în Teologia socială. Teze centrale pentru o doctrină socială a Bisericii*, Ed. Christiana, București, 2005
86. CLAPSIS, Emmanuel, *The Orthodox Churches in a Pluralistic World. An Ecumenical Conversation*, WCC Publications, Geneva, 2004
87. CLEMENT, Olivier, *Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I. Adevăr și libertate. Ortodoxia în contemporaneitate*, Editura Deisis, Sibiu, 1997
88. COMAN, Constantin, preot prof. dr., *Biblia în Biserică. Eseuri pe teme biblice*, Editura Bizantină, București, 1997
89. COMAN, Constantin, preot prof. dr., coordonator, *Ortodoxia sub presiunea istoriei*, Editura Bizantină, București, 1995
90. COMAN, Vasile, Episcop al Oradiei, *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, Ed. I, București, 1978; Ed. Institutului biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008
91. PLĂMĂDEALĂ, Antonie, Mitropolit, dr., *Biserica slujitoare*, Sibiu, 1986

92. CONGAR, Y., *Le concile au jour le jour*, vol I, Paris, Cerf, 1963
93. CONGAR, Yves, *Sainte Eglise. Etudes et approches ecclesiologicalues*, Paris, Cerf, 1963
94. CONGAR, Yves, *L'Apostolat des Laics*, Ed. Cerf, Paris, 1970
95. CONGAR, Y; PEUCHMAURD, M., *L'Eglise dans le monde de ce temps*, tome II, Ed. Cerf, Paris, 1967
96. CORNEANU, Nicolae, Mitropolit, *Quo vadis? Studii, note și comentarii teologice*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1990
97. CORNEANU, Nicolae, Mitropolit, dr., *Pedobaptismul de-a lungul vremii*, Editura Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1975
98. CROWE, T.R., *Pentecostal Unity: Recurring Frustration and Enduring Hopes*, Chicago, Loyola University, 1993
99. CULMANN, Oscar, *Le salut dans 'l histoire. L'existence chretienne selon le Nouveau Testament*, Neuchatel, Delachaux et Niestle, 1966
100. DANIEL, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, *Confessing the Truth in Love. Orthodox Perceptions of Life, Mission and Unity*, Basilica, Bucharest, 2008
101. DESEILLE, Placide, *Nostalgia Ortodoxiei*, Editura Anastasia, București, 2005
102. DOUGLAS, G. D., *Let the earth hear his voice*, Minneapolis, World Wide Publications, 1975
103. DRURY, John, *Foundations of Mission Theology*, Maryknoll NY, Orbis, 1972
104. DURAISINGH, Christopher, Ed., *Called to one Hope. The Gospel in diverse cultures*, Geneva, WCC Publications, 1998
105. ELLINGSTEN, Mark, *The Evangelical Movement; Growth, Impact, Controversy, Dialog*, Minneapolis, 1988
106. ENGEN, Van, C., *The Good News of the Kingdom: Mission Theology for the Third Millennium*, Maryknoll, New York, Orbis, 1993
107. FAGIN, G.M., *Vatican II, Open questions and new horizons*, Michael Glazier Inc., Wilmington, 1984

108. FEY, H.E. Ed, *The Ecumenical Advance: A History of the Ecumenical Movement, vol 2, 1948-1968*, London, SPCK, 1970
109. FLESSEMAN – VAN – LEER, E., ed., *The Bible: Its Authority and Interpretation in the Ecumenical Movement*, WCC Publications, Geneva, 1980
110. FLORESCU, Marius, preot drd., *Curs de Ecumenism, anul III Pastorală și anul IV Pastorală*, Facultatea de Teologie ortodoxă din Timișoara, în manuscris
111. FLORESCU, Marius, preot, *Spre comuniunea sacramentală deplină dintre Biserica Ortodoxă și Bisericile Vechi Orientale*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2007
112. GATU John, *The Struggle Continues: Official Report, Third Assembly, All Africa Conference of Churches, Lusaka, 1974*, Nairobi, 1975
113. GATU, John, *Witness to the World*, London, Marshall, Morgan and Scott, 1980
114. GEFRE, Claude, *Initiation a la pratique de la theologie. vol I. Introduction*, B. Lauret et Francois Refoule, Eds., Paris, Cerf, 1982
115. GHEORGHIOS, Arhimandri, Starețul sf. Mănăstiri Grigoriu – Athos, *Scrieri athonite contemporane*, Editura Sfântul Nectarie, Arad, 2003
116. GLASSER, A.F. & GAVRAN, Mc., D.A., *Contemporary theologies of mission*, Eds. Grand Rapids, Baker Book House, 1983
117. GLORIEAUX, A., Glorieaux, *Histoire du Decret*, WCC Publications, Geneve, 1979
118. GOODALL, Norman, *Missions under the Cross; addresses delivered at the enlarged meeting of the Committe of the Council at Willingen, Germany*, London, Edinburgh House
119. GOODALL, N., *Rapport d'Upsal 1968. Rapport officiel de la quatrième Assemblée du COE. Upsal, 4-20 juillet 1968, Genève, COE, 1969*
120. GORDON, J., *Evangelical Spirituality: From the Wesleys to John Stott*, London, SPCK, 1991
121. GRAHAM, B., *L'ordre biblique d'évangélisation*, Amsterdam, 1971, Londres, World Wide Publications, 1972
122. GRAHAM, Billy, *Un seul monde, un seul evangile, un seul devoir*, Geneve, Labor et Fides, 1967

123. GRASSO, D., *Evangelizzazione. Senso di un termine*, Ed. Evangelisation, Roma, Universita Gregoriana Editrice, 1975
124. GREINACHER, N. and METTE, N., *Christianity and Cultures: A Mutual Enrichment*, London, SCM Press, 1994
125. HARAKAS, S., *Something Is Stirring in World Orthodoxy*, Minneapolis, Light&Life, 1978
126. HOOFT, Visser't, *Nouvelle-Delhi 1961, C.O.E. Rapport de la Troisieme Assemblée*, Neuchatel, Delachaux & Nestle, 1961
127. ICĂ, Ioan, I., jr. și MARANI, Germano, *Gândirea socială a Bisericii*, Ed. Deisis, Sibiu, 2002
128. YANNOULATOS, Anastasios, Arhiepiscopul Tiranei și a toată Albania, *Ortodoxia și problemele lumii contemporane*, Ed. I, Londra, 1977, Editura Bizantină, București, 2003
129. JEAN PAUL II, *Lettre apostolique, Le Jubile de l'an 2000*, Paris, Ed. de Cerf, 1994
130. JOHNSTON, Arthur, *The Battle for World Evangelism*, Ed. Grand Rapids, New York, 1969
131. KILMARTIN, Eugen, *Towards Reunion: The Orthodox and Roman Catholic Churches*, New York, Paulist Press, 1979
132. KIM, Kirsteen, ANDERSON Andrew, *Edinburgh 2010. Mission Today and Tomorrow*, Edinburgh, 2010
133. KINNAMON, Michael, ed., *Signs of the Spirit: Official Report, Seventh Assembly, World Council of Churches*, Geneva, WCC Publications, Geneva, 1991
134. KULANDRAN, M., *Witnessing to men of other faiths. Regarding the Mexico City Conference*, WCC Publications, Geneva, 1965
135. LADD, G. E., *The Gospel of the Kingdom*, Grand Rapids, Eedermans, 1959
136. LIMOURIS, Gennadios, ed., *Orthodox Visions of Ecumenism*, Geneva, WCC Publications, 1994
137. LINDBECK, G.A., *The Future of the Roman-Catholic Theology*, Philadelphia, Fortress, 1970

138. LINDSELL, Harold, *The Church's Worldwide Mission. An analysis of the current state of evangelical missions, and a strategy for future activity*, Waco, Word, 1966
139. LORENTY, John, archb., *The Catholic Faith Nowadays*, Ed. New York, 1967
140. LOSSKY, Nicolas, Ed., *Faisons route ensemble. Rapport officiel de la huitieme assemblee*, Geneve, WCC Publications, 1999
141. MACKAY, John, *The calling of the Church to mission and unity*, apud. Rodger Bassham, *Mission Theology 1948-1975. Years of Worldwide creative tension. Ecumenical, Evangelical an Roman-Catholic*, William Carey Library, Pasadena, 1979
142. MASSIE, J. W., *The Evangelical Alliance, its origin and development*, London, J. Snow, 1947
143. MAXIMOS (Christopoulos), Metropolitan of Sardis, *The Ecumenical Patriarchate in the Orthodox Church: A Study in the History and Canons of the Church*, tr. G. McLellan, Thessaloniki: Patriarchal Institute for Patristic Studies, 1976
144. McGRATH, Alistar, *Evangelicalism and the Future of Christianity*, London/Sydney/Auckland, Hodder and Stoughton, 1988
145. MEYENDORF, J., LELLAND, Mc., *The New Man: An Orthodox and Reformed Dialogue*, New Brunswick NJ, Agora, 1973
146. MERKEN, John, ed. by, *Ecumenical Councils of the Catholic Church*, London, 1978
147. MUNTEAN, Vasile, pr. prof. dr., *Istoria creștină generală, (1054-până azi)*, Editura Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008
148. NASH, M., *Ecumenical Movement in the 1960's*, Johannesburg, Ravan Press, 1975
149. NEWBIGIN, Lesslie, *One Body, One Gospel, One World: the Christian Mission Today*, London, IMC, 1958
150. NEWBIGIN, L., *The Relevance of Trinitarian Doctrine for Today's Mission*, London, Edinburgh House, 1963

151. PHILIP, T.V., *Edinburgh to Salvador: Twentieth Century Ecumenical Missiology. A Historical Study of the Ecumenical Discussions on Mission*, New Delhi, CSS and ISPCK, 1999
152. NILES, D.T., *Upon the Earth*, London, Lutterworth Press, 1962
153. NILES, D.T., WEDEL, T.O., *A theological reflection on the work of Evangelism*, în „Division of Studies Bulletin”, vol. V, no. 1-2, Novembre, 1959
154. NISSIOTIS, Nikos, *Confessing Jesus Christ as a God and Saviour*, WCC Publications, Geneva, 1981
155. NISSIOTIS, Nikos, *Orthodox Church in Ecumenical Affirmation*, WCC Publications, Geneva, 1978
156. NYQUIST, John, *The uses of the New Testament as illustrated in missiological themes within selected documents of the second Vatican Council*, Trinity Evangelical Divinity School, Deerfield, Illinois, 1991
157. ODEN, Thomas, C., *Agenda for Orthodox Theology*, Harper and Row, New York, 1979
158. OPREA, Gabriel, pr. prof. dr., texte și comentariu, *Unitatis Redintegratio*, Editura Polirom, Iași, 2007
159. ORCHARD, R.K., *Witness in six continents. Records of the meeting of the Commission on World Mission and Evangelism of the WCC held in Mexico City, Dec. 8-19, 1963*, London, Edinburgh House, 1964
160. ORCHARD, R.K., *Missions in a Time of Testing*, London, Lutterworth Press, 1964
161. ORCHARD, R.K., *The Ghana Assembly of the I.M.C. 28th Dec. 1957-8th Jan. 1958. Selected papers with an essay on the role of the I.M.C.*, London, Edinburgh House, 1958
162. ORCHARD, R.K., *Out of every nation. A discussion of the internationalizing of missions*, London, SCM, 1959
163. PAWLEY, B.C., *The Second Vatican Council*, Oxford Press, 1967
164. PHILIP, T.V., *Edinburgh to Salvador: Twentieth Century Ecumenical Missiology. A Historical Study of the Ecumenical Discussions on Mission*, New Delhi, CSS and ISPCK, 1999

165. POPESCU, Dumitru, pr. prof. dr., *Eclesiologia romano-catolică după documentele celui de al doilea Conciliu de la Vatican și ecourile ei în teologia contemporană*, Ed. Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1972
166. PETRARU, Gheorghe, preot, *Misiologie ortodoxă, I. Revelația divină și misiunea Bisericii*, Editura Panfilus, Iași, 2002
167. PEUCHMAURD, M., *L'Eglise dans le monde de ce temps*, tome II, Ed. Cerf, Paris, 1967
168. PLĂMĂDEALĂ, Antonie, Mitropolit, dr., *Biserica slujitoare*, Sibiu, 1986
169. POTTER, Philip, *Evangelism an the World Council of Churches (presented to the Central Committee, Crete, August, 1967)*, în „The Ecumenical Review”, vol. XX, no. 2, April 1968
170. POTTER, Philip, *Le salut aujourd'hui. Documents de la conference missionnaire mondiale de Bangkok*, Jaques Rossel, Ed. Geneve, Labor et Fides, 1973
171. RAHNER, Karl, *Theological investigations*, vol X, New York, Herder and Herder, 1973
172. RAISER, Konrad, *Ecumenism in transition. A Paradigm shift in the ecumenical movement?*, Geneva, WCC, 1991
173. RĂDUCĂ, Vasile, pr. prof. dr., trad., *Globalizare și universalitate*, Editura Bizantină, București, 2002
174. ROUQUETTE, Robert, *La fin d'un chretiente. Chroniques*, Paris, Ed. de Cerf, 1967
175. ROWE, R.C. *Bible Study in the World Council of Churches*, WCC Publications, Geneva, 1969
176. SAAYMAN, W. A., *Unity and Mission*, Pretoria, University of South Africa, 1984
177. SCHMEMANN, Alexander, *Biserică, lume, misiune*, ed. I, Paris, 1978, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2006
178. SHEARD, R., *Interreligious dialogue in the Catholic Church since Vatican II*, Lewiston-Queenston, Edwin Mellen, 1987

179. SCHRENER, James; BEVANS, Servants, *New Directions in Mission and Evangelisation*, Eds. Orbis, Maryknoll, 1994
180. SCHRENER, James, *Gospel, Church & Kingdom. Comparative studies in world mission theology*, Minneapolis, Augsburg, 1987
181. SCHOPF, T.M., *A Survey of Catholic Theology, 1800-1970*, New York, Stand Press, 1970
182. SCHUTTE, James, *L'activite missionnaire de l'Eglise*, Ed. Cerf, Paris, 1967
183. SCRIMA, Andre, *Duhul Sfânt și unitatea Bisericii. Jurnal de Conciliu*, Editura Anastasia, București, 2004
184. SCRIMA, Andre, *Simplex reflexions d'un orthodoxe sur la Constitution*, „Una Sanctam”, no. 51, 1966
185. STĂNILOAE, Dumitru, preot prof. dr., *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987
186. STĂNILOAE, Dumitru, pr. prof. dr., trad., *Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii, II*, Editura Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979
187. STĂNILOAE, Dumitru, preot, prof. dr., *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*, Editura Institutului biblic și de misiune ortodoxă, Ed. III, București, 2012
188. STĂNILOAE, Dumitru, preot prof. dr., *Teologia dogmatică ortodoxă (II)*, Editura Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003
189. STĂNILOAE, Dumitru, preot, prof. dr., *Teologia Dogmatică Ortodoxă (III)*, Ed. I, București, 1978; Editura Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003
190. STOTT, John, *The Cross of Christ*, Leicester, Inter-Varsity Press, 1986
191. STOTT, John, *The Lausanne Covenant: An Exposition and Commentary*, Minneapolis, World Wide Publications, 1975
192. STOTT, J. and MEEKING, B., *The Evangelical – Roman Catholic Dialogue on Mission, 1977-1984*, Grand Rapids, Eerdmans, 1986
193. STOTT, J., and COOTE, R. T., Eds. *Gospel and Culture*, Pasadena, William Carey Library, 1979

194. ȘEULEANU, Dragoș; DUMITRIU, Carmen, ed., *Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală*, Editura Cum, Sibiu
195. TAYLOR, W. D., *Global missiology for the 21st Century. The Iguassu dialogue*, Grand Rapids, Baker-WEF, 2000
196. The Holy Synod of the Orthodox Church of Greece, *The Orthodox Church in Nowadays*, Athens, 1972
197. THILS G., *Histoire doctrinale du mouvement oecumenique*, Paris, Desclee, 1962
198. THOMAS, M. M., *Risking Christ for Christ's sake: towards an Ecumenical theology of pluralism*, Geneva, WCC Publications, 1987
199. THOMPSON, J., *Modern Trinitarian Perspectives*, New York, Oxford UP, 1994, 230
200. TRAZ, Bodmer de, *New Delhi. La troisieme Assemblee du COE, 19 Nov – 5 Dec 1961*, Geneve, Labor et Fides, 1962
201. TSETISIS, Georges, ed. by, *Orthodox Thought. Reports of Orthodox Consultations organized by the World Council of Churches, 1975-1982*, WCC Publications, Geneva, 1983
202. VISSER'T HOOFT, W. A., *The Genesis and Formation of the World Council of Churches*, WCC Publications, Geneva, 1982
203. VORGRIMLER, Herbert, *Commentary on the documents of Vatican II*, Burns Edition, London, 1967
204. VLĂDUCĂ, Ion, drd., POPESCU, Dumitru, drd., FECIORU, Gheorghe, *Acceptăm unirea cu monofiziții?*, Editura Predania
205. WARE, Kalistos, episcop, *Ortodoxia, calea drepteii credințe*, Ed. I, Oxford, Londra, 1979; Editura Trinitas, Iași, 1993
206. WEBBER, G. W., *The Congregation in Mission: Emerging Structures for the Church in an Urban Society*, New York, Abingdon, 1964
207. WENGER, Antoine, *Vatican II. Chronique de la premiere session*, Paris, Centurion, 1963
208. WENGER, Antoine, *Upsal: le defi du siecle aux eglises*, Paris, Centurion, 1968

209. WERNER, Dieter, *Mission für das Leben — Mission im Kontext*, Frankfurt, Otto Lembeck, 1993
210. WHITAKER, A., *Minorities, a Question of Human Rights?*, New York, Pergamon, 1984, p. 67
211. WILLIAM, Abott, *The Documents of Vatican II*, Ed. America Press, 1966
212. WINKLER, Dietmar W., AUGUSTIN, Klaus, *Bisericile din Răsărit. O scurtă prezentare*, Editura Arhiepiscopiei romano-catolice de București, București, 2003

Studii și articole

1. *** *Common Witness and Proselytism*, 1971, în manuscris la biblioteca Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Geneva
2. *** *Confessing Christ Through the Liturgical Life of the Church Today*, Etchmiadzine, Armenia, September 16-21, 1975, în „The International Review of Mission”, vol. 57, no. 256, October 1975
3. *** *Constitution et reglement du COE, adopte par l'Assemblee d'Amsterdam le 30 aout 1948, amende a Evanston le 26 aout 1954, et amende a nouveau a la Nouvelle Delhi le 19 nov. 1961*, în „Oikoumene”, no. 452, 1961
4. *** *Christifideles laici*, în „Les fideles laics”, Paris, Centurion, 1989
5. *** *Ecclesiastical Economy and Mutual Recognition of Faith: A Roman Catholic Perspective*, „Diakonia”, vol. 11 (1976)
6. *** *Enciclical Letters of the Ecumenical Patriarchate*, „Orthodoxia”, Athens, nr. 26, 1951
7. PARTHENIOS, Metropolit, *Les Saint Synod de l'Orthodoxie*, „Episkepsis”, no. 82 / 22.08.1973
8. *** „Information-Evangelisation”, Buletin de l'Eglise Reforme de France, no. 1, 1990
9. *** *Integration – some personal reflections 1981*, în „International Review of Mission”, vol 70, no. 280, oct. 1981
10. *** *Que ton regne vienne. Contribution orthodoxe au theme de la Conference missionnaire mondiale de Melbourne organisee par le Commmission de*

Mission et d'Evangelisation du Conseil Oecumenique des Eglises, „Supplement au SOP”, no. 33, decembre 1978

11. *** *La Conference panorthodoxe de Chambesy*, în rev. „Irenikon”, an XLI (1968), nr. 2
12. *** *La pape et aujourd'hui*, „Le Monde”, ed. 23.08.2009
13. *** *L'Eglise et le monde contemporain*, „Proche Orient Chretien”, Jerusalem, tome XVI, fasc. I, 1966
14. *** *Les Eglises Evangeliques*, în „Unite des Chretiens”, no. 55, juillet 1984
15. *** *Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române (Sumarul ședinței de lucru din zilele de 27-29 mai 1997)*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, anul CXV, nr. 1-6, ianuarie-iunie 1997, p. 365
16. *** *Nouvelle orthodoxe* în „Episkepsis”, no. 146, 1.05.1976, no. 147, 15.05.1976, no. 148, 12.06.1976
17. *** *Pastoral Message of His Holiness Patriarch Bartolomew I, Sunday of Orthodoxy, 2010*, în „Orthodox newspaper”, 2010, no. 1-4
18. *** *Preaching and Teaching the Christian Faith Today*, „The International Review of Mission”, vol. 77, no. 278, April 1981
19. *** *The Bucharest Report*, „The International Review of Mission”, vol. 54, no. 253, 1975
20. *** *The Call to the Church*, „Report of the International Missionary Council”, Tambaram, Madras, vol I, Oxford UP, 1939
21. *** *The Ecumenical Dialogue on Moral Issues. Potential Sources of Common Witness or of Divisions. A Study Document*, în „Ecumenical Review”, vol. XLVIII, no. 2, 1996, Geneva, WCC Publications
22. *** *The Role and Place of the Bible in the Liturgical and Spiritual Life of the Orthodox Church*, „The International Review of Mission”, vol. 63, no. 264, Octobre 1977
23. *** *The Place of the Monastic Life Within the Witness of the Church Today*, „The International Review of Mission”, vol. 72, no. 272, Octobre 1979
24. *** *The Wheaton Congress in the Eyes of an Ecumenical observer*, în „International Review of Missions”, vo. LV, no. 220, 1966

25. *** *Theological Reflections on the Missionary Task of the Church*, în „Division of Studies Bulletin”, vol. VII, no. 2, Autumn 1961
26. *** *Vizite importante la Patriarhia Română*, „Biserica Ortodoxă Română”, an XCIV (1976), nr. 9-12
27. AARGARD, V., *Trends in missiological thinking during the sixties*, în „International Review of Mission”, vol. LXII, no. 245, January 1973
28. AFANASIEV, Nikolai, prof., *Synodalite dans l’Eglise*, „Episkepsis”, no. 195 / 09.07.1974
29. AGHIORGOUSSIS, M., *Towards the Great and Holy Council*, „Greek Orthodox Theological Review”, no 21, 1976
30. ALEVISOPOULOS, Antonios, *Die heilige Grosse Synode der Orthodoxie*, „Kirche in Osten”, 15 (1972)
31. ALIVIATOS, H.S., *Procès verbaux du premier Congrès de théologie orthodoxe à Athènes, 29 Nov-6 Dec 1936*, în rev. „Irénikon”, nr. 14 (1937)
32. ARGENTI, Cyrille *Les orthodoxe jeunes et l’Eglise*, „Episkepsis”, no. 42/16.11.1971
33. BAEZ-CAMARGO, G., *Mexico – a long stretch from Edinburgh*, în „Ecumenical Review”, vol. XVI, no. 3, April 1964
34. BARTH, Karl, *Thoughts on the Second Vatican Council*, “The Ecumenical Review”, vol. XV, no. 4, July 1963
35. BASSHAM, J., *Theological thinking for today*, „International Review of Mission”, vol. LXVII, no. 267, July 1978
36. BLOUGH, Neal, *Qui sont les evangeliques? Une perspective historique*, în „Unite des Chretiens”, no. 94, avril 1994
37. BOSCH, David, *Ecumenicals and Evangelicals: a growing relationship*, în „The International Ecumenical Review”, vol XL, no. 3-4, July-Oct. 1988, p. 460
38. BRIA, Ion, *Evangelism, Proselytism and Religious Freedom in Romania: An Orthodox Point of View*, „Jerusalem Studies”, no. 1-2, 1999
39. BRIA, Ion, pr. prof. dr., *Contra sectarismului*, în rev. „Ortodoxia”, nr. 3, martie 1972

40. BRIA, Ion, Fr., *L'espoir du grand synode orthodoxe*, „Revue théologique de Louvain”, vol. 8 (1977)
41. BRIA, Ion, *The Liturgy after the Liturgy*, „The International Review of Mission”, LXVII (1978), no. 265
42. BURTNESS, James, *Réflexions sur l'évangélisation à propos de Mt 16, 13-16*, „Lettre mensuelle sur l'Evangelisation”, no. 4-6, avril-juin, 1987
43. BUTSELLAR, Jan Van, *Yes we like it, No, we don't. Mission at WCC assemblies*, în „International Review of Mission”, Vol. LXXXVIII, no. 348-349, January-April 1999
44. CASTRO, Emilio, *Bangkok, the new opportunity*, „International Review of Mission”, vol. LXII, no. 246, April 1973
45. CHIȚESCU, Nicolae, *Conferința panortodoxă de la Rhodos*, în rev. „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an XXXVII (1961), nr. 9-12
46. CHIȚESCU, Nicolae, prof., *Consultația ecumenică a femeilor ortodoxe de la mănăstirea Agapia*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, nr.1-3, anul XVI, ianuarie-martie 1977
47. CLEMENT, Olivier, *Le prepare de Grand Synod*, „Contacts”, no. 76, 1971
48. CONGAR, Yves, *Propos en vue d'une théologie de l'économie dans la tradition latine*, „Irenikon”, no. 45 (1972)
49. COULON, Paul, *Mutations des modeles missionnaires au cours des trente dernieres annes (1960-1980). Un point de vue catholique*, în „Perspectives missionnaires”, no. 35, 1980
50. DAMASKINOS, of Tranoupolis, *Towards the Great and Holy Council*, „Greek Orthodox Theological Review”, no 24, 1979
51. DANIEL, Preafericitul Părinte Patriarh, *Cuvântare la Duminica a VI-a după Paști*, „Vestitorul Ortodoxiei”, nr. 10, serie nouă, 2011
52. DUCHATELEZ, K., *L'Economie dans l'Eglise orthodoxe: Exposé critique du rapport préconciliaire*, „Irenikon”, no. 46 (1973)
53. EVDOKIMOV, Paul; Clement, Olivier, *Pour les toute Orthodoxe l'Eglises*, „Episkepsis”, no. 26 /9.03.1971

54. FAHEY, Michael A., *Ecclesiastical Economy and Mutual Recognition of Faith: A Roman Catholic Perspective*, „Diakonia”, vol. 11 (1976)
55. FENN, J.E., *The Mexico City meeting, an impression*, în „Ecumenical Review”, vol. XVI, no. 3, April 1964
56. FLORESCU, Marius, preot, *Dialogul teologic ortodox-catolic din America de Nord (II)*, în „Mitropolia Banatului”, an XX (LIX), serie nouă, nr. 7-9, iulie-septembrie 2009
57. FLORESCU, Marius, preot, *Vocea Bisericii*, în „Învierea”, publicație a Arhiepiscopiei ortodoxe române a Timișoarei, anul XIX, nr. 21 (447), sâmbătă 1 noiembrie 2008
58. FRAZIER, William, *Mission theology revisited*, „International Bulletin of Missionary Research”, vol. 9, no. 4, oct. 1985
59. FULLER, Harold, *From Evangelical Alliance to the World Evangelical Fellowship: 150 Years of Unity with a Mission*, „International Review of Mission”, vol. XX, no. 4, oct. 1966
60. GALITIS, M., *Orthodoxe et les autres chretien*, apud. N. Lossky, *Preparation du concile panorthodoxe*, „Etudes”, no. 5, 1977
61. GOODALL, Norman, *Evangelicalism and the Ecumenical Movement*, în „The Ecumenical Review”, vol. XV, no. 4, July 1963
62. GOREANU, Veaceslav, dr., *Bisericile Ortodoxe locale și organizarea lor canonică în zilele noastre*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, anul CXXIV, nr. 4-6, aprilie-iunie 2006
63. GLASSER, Arthur, *The Evolution of Evangelical Mission Theology since World War II*, în „Evangelical Review of Theology”, vol. 11, no. 1, January 1987
64. HOEKENDJIK, J.C., *The Church in Missionary Thinking*, „International Review of Mission”, vol. XLI, no. 163, July 1952
65. HOGG, W. Richey, *Vatican II s Ad Gentes: A Twenty Year Retrospective*, în „The International Bulletin of Missionary Research”, vol. 9, no. 4, Oct. 1985
66. HOOFT, W.A., Visser't, *The calling of the World Council of Churches*, „Ecumenical Review”, vol. XIV, no. 2, January 1962

67. HOTZ, Robert, *Panorthodoxes Konzil zwischen Wunsch und Wirklichkeit*, „Orientierung”, vol. 41 (Aug. 15-31, 1977)
68. ICĂ, Ioan, jr., pr. prof. dr., *Dreifaltigkeit und Mission*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Theologia Orthodoxa”, XLII, 1997, nr. 1-2
69. IONESCU, Alexandru, Pr., *Lucrările celei de a treia Adunări generale a CE.B.*, în „B.O.R.”, anul LXXX (1962), nr. 3-4
70. IONESCU, Barbu Grigore (D. Stăniloae), preot, *Conciliul de la Vatican. Dezbaterile și hotărârile sesiunii a patra*, „Ortodoxia”, an XVII (1965), nr. 4
71. YANARRAS, Christos, *Theologie du Grand Synod*, „Episkepsis”, no. 89, 27.11.1973
72. YEFTICI, Athanasie, *Tradition et renouveau dans l'institution du Concile Oecumenique*, Geneve, WCC Publications, 1972
73. JOHNSON, Louise, *The world congress: Springboard for evangelical renewal*, în „Christianity Today”, vol. XI, no. 4, Nov. 25, 1966
74. KALLIS, A., *Op Weg naar een panorthodox Concilie*, „Christeüjk Oosten”, no. 27 (1975)
75. KARKKAINEN, Veli Matti, *Proselytism and Church Relations. Theological issues facing older and younger churches*, în „Ecumenical Review”, vol. LII, 2000
76. LAND, P., *Sodepax: An Ecumenical Dialogue*, „Ecumenical Review”, no. 37, 1985
77. LAURENTIN et Le GUILLO, *La mission comme theme ecclesiologique*, în „Concilium”, no. 13, mars 1966
78. LEGRAND, Herve, *Les Eveques d Europe et la nouvelle evangelization*, Paris, 1977
79. MARGULL, H. J., *Evangelism in Ecumenical perspectives*, în „Ecumenical Review”, vol. XVI, no. 2, jan. 1964
80. MATTHEY, J., *Salvador among the world mission conferences of this century*, în „International Review of Mission”, vol. LXXXVI, no. 340-341, January-Aprilie, 1997

81. METHODIOS of Axum, Metropolitan, *The Economy in the Orthodox Church*, „Ecclesiastikos Pharos”, tom 56
82. MIHALACHE, Sorin, Diacon, *Viața spirituală în decorul tehnic al prezentului*, „Lumina de Duminică”, Duminică 26 februarie 2012, nr. 8 (327), anul VIII
83. MOJZES, Paul, Ed., *Ecumenism, evangelism and religious liberty*, în „Journal of Ecumenical Studies”, vol. XXXIII, no. 1, winter 1966
84. NILES, D.T, WEDEL, T.O., *A theological reflection on the work of Evangelism*, în „Division of Studies Bulletin”, vol. V, no. 1-2, Novembre, 1959
85. NISSIOTIS, Nikos, *The Witness an the service of Eastern Orthodoxy to the one undivided Church*, în „Ecumenical Review”, vol. XIV, no. 2, January 1962
86. NOLL, Mark; KELLSTEDT, Lyman, *The changing face of evangelism* în „Pro Ecclesia”, vol VI, no. 2, spring 1995
87. OSEI-MENSAH, Gottfried, *Pattaya: l'evangelization des peuples non-atteints par l'Evangile. Ou en sommes-nous?*, „Perspectives missionnaires”, no. 2, 1981
88. PARTHENIOS, Metropolit, *Les Saint Synod de l'Orthodoxie*, „Episkepsis”, no. 82, 22.08.1973
89. POCITAN, Veniamin Bârlădeanul, Arhiereu, *Conferința panortodoxă din Sfântul Munte al Athosului*, București, 1930, extras din rev. „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 4 (1930)
90. POP, Vasile, preot, *Dialogul Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici creștine (istoric)*, *Sfântul și Marele Sinod panortodox*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, an CXIX, 2001, nr. 7-10
91. POPESCU, Dumitru, pr. conf.; RADU, Dumitru, pr. lect., *Consultația ortodoxă de la mănăstirea Cernica. Tematică și desfășurarea lucrărilor*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, anul XCII, nr. 3-4 martie-aprilie 1974
92. POTTER, Philip, *Evangelism an the World Council of Churches*, în „The International Ecumenical Review”, vol. XX, no. 2, April 1968
93. POTTER, Lire Philip, *Evangelism an the World Council of Churches (presented to the Central Committe, Crete, August, 1967)*, în „Ecumenical Review”, vol. XX, no. 2, April 1968

94. POTTER, Philip, *Evangelism an the World Council of Churches*, în „Ecumenical Review”, vol. XX, no.2, April 1968
95. PREDA, Radu, *Polarizarea Bisericii Ortodoxe Române*, în cotidianul „Ziua”, an XXI, 21 iunie 2008
96. ROBECK, Cecil, *Mission and the Issue of Proselytisme*, în „International Bulletin of Missionary Research”, vol. 20, no. 1, January 1996
97. ROUQUETTES, P., *Un point de vue orthodoxe*, în „Etudes”, fev. 1966
98. SAUCA, Ioan, pr. prof. dr., „Vocația ecumenică a Ortodoxiei”, în rev. „Mitropolia Olteniei”, anul LVI, nr. 5-8, 2004
99. SCHWEITZER, Louis, *Le mot evangelique*, „Unite de Chretiens”, no. 94, april 1994
100. SCRIMA, Andre, *Simplex reflexions d'un orthodoxe sur la Constitution*, „Una Sanctam”, no. 51, 1966
101. SHIVUTE, Thomas, *The Theology of Mission and Evangelism in the IMC from Edinburgh to New Delhi*, „Annals of the Finnish Society for Missiology and Ecumenics”, vol. 31, 1980
102. STAN, Liviu, pr., prof., *A patra conferință panortodoxă (Geneva-Chambesy, 8-16 iunie 1968)*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, an LXXXVI (1968), nr. 7-8
103. STAN, Liviu, pr., prof., *Soborul panortodox de la Rhodos (24 septembrie-2 octombrie 1961)*, în rev. „Mitropolia Olteniei”, an XIII (1961), nr. 10-12
104. STĂNILOAE, Dumitru, pr. prof. dr., *La centralite du Christ dans la theologie, dans la spiritualite et dans la mission orthodoxe*, „Contacts”, XXVII, anee, no. 92, 4 er trimestre 1975
105. STYLIANOS, Gheorghios, *Syndesmos reunion a Boston*, „Episkepsis”, no. 37 / 17.08.1971
106. ȘERBĂNESCU, N., *Biserica Ortodoxă Română și Mișcarea ecumenică*, în „Ortodoxia”, an XIV (1962), nr. 1-2
107. ȘESAN, M., *Conferința Bisericilor de la New Delhi*, în „Mitropolia Ardealului”, an VII (1962), nr. 1-2

108. VASILIU, Cezar, *Relațiile dintre Biserica romano-catolică și Biserica ortodoxă de la anunțarea Conciliului Vatican II*, în „Ortodoxia”, an XXVIII (1976), nr. 1
109. VERKUYL, Johannes, *The Kingdom of God as the goal of the Missio Dei*, în „International Review of Mission”, vol. LXVII, no. 270, Aprilie 1979
110. WARE, (Timothy) Kallistos, *A Common Easter - How Soon?*, „Eastern Churches Review”, no. 8 (1976)
111. WIESER, Thomas, *Giving account of salvation today. Reflections on Bangkok*, „Study Encounter”, vol. XI, no. 2, 1975
112. WILHELM de Vries, S.J., *Das künftige Panorthodoxe Konzil, „Orientierung”*, 37 (Oct. 31, 1973)
113. WITTE, John and MOJZES, Paul, Eds., *Pluralism, proselytism and nationalism in Eastern Europe*, în „Journal of Ecumenical Studies”, vo. XXXVI, no. 1-2, winter-spring 1999
114. WORST, John, *The Orthodox Church Prepares for the Council*, „One in Christ”, no. 13 (1977)

Resurse electronice

1. *Taking shape: Global Christian Forum*, în www.wcc-coe.org, accesat la 13 septembrie 2000
2. *The theological dialogue between Orthodox and Romano-Catholics in North America* http://www.scoba.us/resources/orthodox-catholic/1977_reaction.html , accesat 23 martie 2010